

Pšeja, Pavel: Stranický systém České republiky. Politické strany a jejich vývoj 1989 – 1998. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 203 stran, ISBN 80-7325-069-1.

Pavel Šaradín¹

Hlavním vědeckým zájmem brněnského politologa Pavla Pšeji je výzkum stranického systému České republiky. Svědčí o tom jeho publikační činnost, kromě toho se této oblasti věnoval rovněž v diplomové i disertační práci. Právě její přepracovanou a doplněnou verzi předložil jako první svazek edice Srovnávací politologie, kterou prostřednictvím Centra pro studium demokracie a kultury vydal Institut pro srovnávací politologický výzkum FSS MU. Z celé dosavadní produkce, která je věnována českému stranickému systému, se jedná o práci nejpodrobnější, nejkomplexnější a velmi důsledně zpracovanou.

Autor rozdělil knihu do pěti kapitol, počítáme-li v to úvod a závěr. Stěžejní jsou druhá (Stav a vývoj stranického systému České republiky jako teoretický problém) a čtvrtá (Stranický systém ČR v průniku teorie a historie). V nich se nejlépe ukazuje Pšejeva erudice a schopnost analyzovat stranický systém ze systémové roviny, nikoliv na základě funkce jeho jednotlivých aktérů (zejména politických stran). Ve druhé kapitole Pšeja analyzuje literaturu, která je věnována výzkumu stranického systému ČR, a také teorie, jež jsou v této oblasti aplikovány. Autor se v této části pohybuje s patřičnou elegancí a ukazuje, že v tomto teoretickém ukotvení a mapování jednotlivých výzkumných postojů má dobrý přehled. Kriticky ukazuje nedostatečnost některých koncepcí, naopak analýzou dochází k vyzdvihování jiných. Tuto Pšejevou kapitolu by měl číst každý, kdo se chce napříště výzkumem stranického systému ČR zabývat.

Stejnou relevanci pro badatele má čtvrtá kapitola, v níž autor testuje nejrůznější teoretické přístupy, například typologii stranických systémů, vývojovou typologii stran aj., přičemž dochází z hlediska typu a formátu k tvrzení, že z hlediska prvního „se jako nejužitečnější nástroje pro zkoumání vymezeného období jeví modely Sartoriho a Farnetiho“, z hlediska druhého „se lze

---

¹ Autor působí na Katedře politologie a evropských studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Poštovní adresa: Katedra politologie a evropských studií, FF UP, Křížkovského 12, 770 80 Olomouc; e-mail: pavel.saradin@centrum.cz.

vcelku bez velkých překážek přiklonit k opakovaně vzpomínané charakteristice 'bipolárního quadripartismu', přičemž tento faktor můžeme považovat za asi nejstálější rys stranického systému České republiky" (s. 151). Pokud jde o Sartoriho a Farnetiho přístupy, upozorňuje Pšejja na úskalí přenášení jejich teorií do českého prostředí.

Základem knihy je vedle těchto dvou teoretičtěji pojatých kapitol třetí část, v níž autor zkoumá vývoj politických stran a celého systému v letech 1989 – 1998. Metodicky je kapitola pojata zajímavě, protože je kombinací chronologického výkladu a analýzy vývoje systému a případových studií, které jsou věnovány jednotlivým relevantním politickým stranám. Tato kapitola vyžadovala značné faktografické znalosti a schopnost dát jevy do patřičných souvislostí, navíc se autor zavázal k „zachycení různých společenských tlaků, které na formování stranického systému ČR také mohou mít svůj podíl“ (s. 29). Vše může vést k normativnímu pojetí, ale P. Pšejjovi se podařilo zdárně tato úskalí překonat. Nechci zde reinterpetovat autorovy analýzy, upozorním pouze na některé drobné nedostatky, které se v podstatě v každé takové práci vyskytují. Nejde mi ani o jejich výčet, ale o to ukázat, jaký typ nedostatků mám na mysli. Celkovou hodnotu knihy ovšem nijak nesnižují. Autor několikrát jmenuje zakládající dokument OF, přičemž vždy poněkud nadbytečně napíše, že znamenal vznik tohoto hnutí (s. 46). Tamtéž uvádí rozdílnost osob, „jako jsou třeba Rudolf Battěk a Jan Ruml“. V čem, to již čtenáři zůstává skryto. Na s. 51 interpretuje komunální volby v roce 1990 tak, „že tím pádem bylo možné zjistit, jak si tyto (parlamentní strany – pozn. PŠ) stojí“. První komunální volby v naprosto nevykrytalizovaném spektru ovšem žádný takový údaj nemohly poskytnout. V textu autor píše o preferencích, jež prezentovaly různé agentury, ale neuvádí, o jakých druh preferencí se jedná. To může v konečném důsledku vést k určitému zkreslení, protože autor mohl v práci kombinovat několik druhů výzkumů veřejného mínění. Nejasné je tvrzení na s. 83, kde P. Pšejja dobrý výsledek ODS-KDS v roce 1992 dokumentuje tím, že se k této koalici přidali „prakticky“ všichni nerozhodnutí voliči. Čtenáři chybí ovšem průkaznější sdělení a informace o tom, z jakých údajů autor vycházel. Na s. 84 interpretuje „tabulku“, která na tomto místě ale není. Všechny tabulky jsou v příloze a čtenář nepozná, kterou má na mysli. V dalším výčtu již nebudu pokračovat, v závěru chci zmínit pouze jedno vážnější pochybení, které najdeme hned v úvodu. Na s. 8 autor chce testovat některé hypotézy, které ale u něj mají formu otázek. Například: „(...) do jaké míry odborná literatura, která se věnuje stranickému systému ČR, nabízí skutečně adekvátní popis a vysvětlení procesů, které ho ovlivňovaly, a trendů, které v jeho rámci působí?“ Ve výzkumu, přirozeně i politologickém, nelze výzkumné otázky zaměňovat za hypotézy. Hypotéza má totiž povahu určitého hodnotícího soudu, který vyvracíme, nebo jej potvrzujeme.

Jak jsem uvedl na začátku, kniha Pavla Pšejí je vynikajícím tvůrčím počinem a lze ji bezvýhradně doporučit všem, kdo se nějakým způsobem o stranický systém ČR zajímají. Věřím, že se brzy dočkáme dalšího pokračování, v němž Pavel Pšejá postoupí dále za rok 1998.